

กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

ในนวนิยายสังคมนิยมมหัศจรรย์ เรื่อง “นางพญาอสรพิษ”

LINGUISTIC STRATEGIES IN CONSTRUCTION OF SACRED SPACE IN MAGICAL REALISM “NANG PHYA ASORAPHIT”

กิตติยา คุณารักษ์¹

พรพิมล เพ็ญประภา²

^{1,2} มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Kittiya Khunarak¹
Pohnpimon Phengprapha²

^{1,2} Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus

Corresponding Author E-mail: kittiya.k1807@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยมมหัศจรรย์เรื่องนางพญาอสรพิษของ ศรี อภิรุณ โดยใช้กรอบแนวคิดด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ แนวคิดสังคมนิยมมหัศจรรย์ และแนวคิดการประกอบสร้างความหมาย เลือกศึกษาใน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาษาเล่าความจริง 2) ภาษาสร้างความเหนือจริง 3) ภาษาสร้างอารมณ์ 4) ภาษาสื่อความก้าวร้าวรุนแรง 5) ภาษาสื่อความคิดทางการเมือง 6) ภาษาจากคำยืมบาลีสันสกฤต ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยมมหัศจรรย์เรื่องนางพญาอสรพิษของ ศรี อภิรุณ มีการประกอบสร้างผ่านภาษา ดังนี้ 1) ภาษาเล่าความจริง เป็นการเสนอเนื้อหาเรื่องราวที่ใช้ภาษาแทรกเรื่องเล่าอิงประวัติศาสตร์ของยุคสมัย 2) ภาษาสร้างความเหนือจริง เป็นการสร้างความเหนือจริงเกี่ยวกับความลับของผู้คน รวมถึงเรื่องวิญญูณ โดยตั้งคำถามกับความตายและเรื่องเหนือธรรมชาติ 3) ภาษาสร้างอารมณ์ เป็นการสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามในความเชื่อของกฎแห่งกรรม 4) ภาษาสื่อความก้าวร้าวรุนแรง เป็นเรื่องเลียนแบบเหตุการณ์จริงในสังคมแล้วแทรกจินตนาการของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา 5) ภาษาสื่อความคิดทางการเมือง เป็นการนำเสนอในรูปการถกเถียงเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองและเสนอในรูปการต่อสู้ทางการเมือง 6) ภาษาจากคำยืม เป็นการใช้ภาษาสันสกฤตและภาษาบาลีที่เป็นศัพท์สูงที่ใช้สื่อความหมายด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนา

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา; การประกอบสร้างความหมาย; พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์; นวนิยายสังคมนิยม
มหัศจรรย์; นางพญาอสรพิษ;

Abstract

The objective of the academic article was to study the linguistic strategies in the construction of the sacred space in Tri Aphirum's magical realism novel Nang Phya Asoraphit (Queen Snake),” based upon the concepts of sacred space, magical realism, and meaning construction. Tri Aphirum was a pseudonym or a pen name of Thep Chumsai Na Ayutthaya, honoured and praised as one of Thailand's national artists in the field of literary art. The sacred space was studied through six linguistic strategies, namely, 1) realistic narration, 2) surrealistic narration, 3) emotional narration, 4) narration on offense and violence, 5) narration on political thoughts, and 6) borrowings from Pali and Sanskrit. The study revealed that the sacred space in Tri Aphirum's magical realistic novel Nang Phya Asoraphit was constructed through the following linguistic strategies: 1. The realism was periodically inserted and described through the historical narratives at that time. 2. The surrealism was proclaimed through people's beliefs in enigmatic mysteries, including a soul, with some questions on death and supernatural things. 3. The emotional narration was aimed at encouraging the readers to go along with the fiction and believe in the law of action (Karma). The offense and violence were differently narrated by imitating the social events in reality and exactly expanding them through the writer's imagination in human life. 5. The narration of political thoughts at that time was communicated in the formations of political philosophical discussion and political struggle. 6. Pali and Sanskrit words, regarded as the high-class alternatives, were borrowed to communicate Buddhist teachings.

Keywords: Linguistic Strategy; Meaning Construction; Sacred Space; Magical Realistic Novel; Nang Phya Asoraphit;

บทนำ

การศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (sacred space) ในนวนิยายสังคมนิยมมหัศจรรย์ (magical realistic) เรื่อง “นางพญาอสรพิษ” ที่ประพันธ์โดย ตริ อภิรุณ (เทพ ชุมสาย ณ อยุธยา) เป็นการพินิจพิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างความหมายผ่านกลวิธีทางภาษา เนื่องจากภาษาคือเครื่องมือสื่อสารและสื่อความหมาย ส่วนภาษาวรรณศิลป์มีความสำคัญยิ่งในการสร้างวรรณกรรมและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้ประพันธ์เลือกสรรถ้อยคำ ประโยค สำนวนโวหาร และภาพพจน์ ถ่ายทอดสื่อความคิด มุมมอง นัยที่ลึกซึ้ง มีศิลปะการนำเสนอที่ชวนติดตาม ทำให้

ผู้อ่านรับรู้ เกิดจินตนาการ ดังที่ รีนฤทัย สัจจพันธ์ (2561: 255) กล่าวว่า กลวิธีการประพันธ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความงามทางวรรณศิลป์ ซึ่งมีหลากหลายทั้งการใช้ภาษา ความหมาย ภาพพจน์ สัญลักษณ์ ตลอดจนรวมถึงการเลือกน้ำเสียง อันนำไปสู่ความหมายอันลุ่มลึก ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” คือคติความเชื่อดั้งเดิม เป็นพื้นที่หรืออาณาบริเวณเกี่ยวกับประวัติ ตำนาน ทางศาสนา เป็นปริณิชนที่ประวัติศาสตร์ชุมชนให้ความหมายผูกโยงกับเรื่องราว เหตุการณ์ สถานที่ รูปเคารพ บุคคล และสิ่งเหนือธรรมชาติในอดีตและปัจจุบัน เป็นได้ทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือศาสนสถานที่คนในสังคมให้ความสำคัญและยกย่องให้ศักดิ์สิทธิ์ นำไปสู่ประเพณี พิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นการสร้างอัตลักษณ์และความหมายให้กับชุมชน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2542)

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่คู่สังคมไทยมานาน จึงมีวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องความลึกลับศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนิทานชาดก ตำนาน ประวัติศาสตร์ และนวนิยายเหนือจริง เช่น เรื่องมณีสวาท ของจินตวีร์ วิวัธน์ เป็นแนวสยองขวัญที่ยกเรื่องผี ตำนานความเชื่อโบราณผูกเป็นเรื่องราว ความนิยมนี้นำไปสู่ผู้มีประพันธ์นำเสนอเรื่องราวศักดิ์สิทธิ์ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (กิตติยา คุณารักษ์, 2564) รวมทั้งนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษของ ตรี อภิรุณ ภายในเนื้อเรื่องมีฉาก สถานที่ ตัวละคร และวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่ลึกลับศักดิ์สิทธิ์ ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างโลกศักดิ์สิทธิ์กับโลกธรรมดาสามัญอย่างน่าติดตาม ลักษณะเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในรูปแบบของวรรณกรรมแนวมหัศจรรย์หรือสัจนิยมมหัศจรรย์ (magical realistic) วรรณกรรมแนวนี้เริ่มนิยมในทวีปลาตินอเมริกา จากงานเขียนของกาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ หรืองานเขียนของนักเขียนคนอื่นในทวีปเดียวกันช่วงทศวรรษของ ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา จากนั้นนักเขียนในทวีปต่าง ๆ รอบโลกเริ่มเขียนตามแนวสัจนิยมมหัศจรรย์มากขึ้น รวมทั้งนักเขียนไทยหลายคนต่างทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวกับบริบทสังคมไทยอย่างน่าสนใจ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2554: 5-6)

วรรณกรรมสัจนิยมมหัศจรรย์เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการของพื้นที่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับตัวละคร ด้วยเหตุนี้การศึกษาฉากหรือพื้นที่ในวรรณกรรมจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาษา ภาพพจน์ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่นักเขียนใช้ เนื่องจากสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโลกทัศน์และค่านิยมที่นักเขียนต้องการนำเสนอกระบวนการการทำให้เป็นอุปลักษณ์ (metaphorization) เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้สึก ผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในโลกของวรรณกรรม (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2559: 99) สัจนิยมมหัศจรรย์เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ ที่เป็น

พลังขับเคลื่อนโลกทั้งความฝัน ตำนาน ปกรณัม อารมณฺ์ แรงปรารถนา และประวัติศาสตร์ การมองชีวิตเช่นนี้พบในวรรณกรรมแอฟริกัน เอเชีย และประเทศกำลังพัฒนาทุกแห่ง สัจนิยมมหัศจรรย์จึงมีอยู่ทั่วโลก เป็นความสามารถที่เขียนเกี่ยวกับทุกมิติของความเป็นจริง การประพันธ์แนวนี้เป็นการผสมผสานลักษณะความเป็นพื้นถิ่นผูกโยงกับความมหัศจรรย์ในพื้นที่นั้น ๆ นวนิยายสัจนิยมมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติเป็นจินตนาการลึกลับจากสังคมโบราณมาเป็นโครงเรื่อง ผู้เขียนเป็นผู้ประพันธ์สอดแทรกความจริงของสังคมและมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความเพลิดเพลิน (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2559)

ตรี อภิรุณ หรือ เทพ ชุมสาย ณ อยุธยา มีผลงานนวนิยายมากมาย ด้วยความที่มารดาเป็นครูจึงได้รับการปลูกฝังการอ่านตั้งแต่เด็ก โดยเริ่มต้นด้วยการส่งผลงานเข้าประกวด จนกลายเป็นนักเขียนอาชีพในเวลาต่อมา พ.ศ. 2505 เริ่มเขียนในนิตยสารบางกอก ในแนวลึกลับเหนือธรรมชาติ ผลงานหลายเรื่องบ่งบอกถึงประสบการณ์ด้านภาษาตรงกับนิสัยรักการอ่าน ภาษาในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษ เป็นภาษาที่งดงาม เนื้อเรื่องมีแง่คิดเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา แนวเรื่องเป็นจินตนาการลุ่มลึกเหนือความคาดหมายแต่ไม่หลุดจากสังคมไทยมาก ฉากและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์มีมิติน่าติดตาม เรื่องราวเป็นแนวไสยศาสตร์ ช่อนปริศนาให้ผู้อ่านหาคำตอบ รวมถึงฉากและสถานที่ที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ตัวละครเอกและตัวละครสำคัญในเรื่องมีความศรัทธาเชื่อมั่นในพุทธศาสนาและอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งการเชื่อถือในอำนาจของกฎแห่งกรรม การให้คุณและให้โทษที่เหนือการควบคุมจัดสรรให้เป็นตามใจของมนุษย์ และต้องเป็นไปตามภาวะของธรรมชาติที่เป็นนายเหนือมนุษย์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงเกิดประเด็นคำถามว่านวนิยายของ ตรี อภิรุณ มีกลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในความเป็นนวนิยายสัจนิยมมหัศจรรย์อย่างไร ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นวนิยายแนวดังกล่าวมีการศึกษาอยู่บ้างแล้ว แต่การศึกษานวนิยายของ ตรี อภิรุณ ในประเด็นดังกล่าวมีไม่มาก และการศึกษาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในวรรณกรรมไทยมีไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเกิดความสนใจศึกษากลวิธีทางภาษาของการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสัจนิยมมหัศจรรย์เรื่องนางพญาอสรพิษ ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2524 ส่วนเล่มที่ใช้ในการศึกษาตีพิมพ์ พ.ศ. 2551 ลักษณะด้านเนื้อหาเป็นสัจนิยมมหัศจรรย์และมีลักษณะความศักดิ์สิทธิ์ทั้งด้านตัวละคร มิติสถานที่ต่าง ๆ ผู้เขียนเห็นว่าฉากและสิ่งมหัศจรรย์เหล่านี้มีความน่าสนใจยิ่งในการศึกษาวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้เขียนได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ

แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ แนวคิดสังคมนิยมหัตถกรรม และแนวคิดการประกอบสร้างความหมาย เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางในการศึกษา

ผลการศึกษา

จากการศึกษากรณีศึกษาทางภาษาของการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยมหัตถกรรมเรื่องนางพญาอสรพิษ ของตรี อภิรุณ ผ่านกรอบแนวคิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ แนวคิดสังคมนิยมหัตถกรรม แนวคิดกลวิธีในการประกอบสร้างความหมายผ่านกลวิธีทางภาษา สามารถแยกการศึกษาได้ 6 ประเด็น คือ 1) ภาษาเล่าความจริง 2) ภาษาสร้างความเหนือจริง 3) ภาษาสร้างอารมณ์ 4) ภาษาสื่อความก้าวร้าวรุนแรง 5) ภาษาสื่อความคิดทางการเมือง 6) ภาษาจากคำยืมบาลีสันสกฤต โดยได้กล่าวถึงรายละเอียดในแต่ละประเด็นว่ากลวิธีทางภาษานั้นส่งผลอย่างไรต่อการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พร้อมยกตัวอย่างเนื้อหาในนวนิยายขึ้นมาประกอบการอธิบาย ดังนี้

ภาษาเล่าความจริง

การประกอบสร้างความหมายพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยมหัตถกรรมผ่านกลวิธีทางภาษาเล่าความจริง เป็นการนำเสนอเรื่องราวเนื้อหาที่ใช้ภาษาแทรกเรื่องเล่าอิงประวัติศาสตร์ของยุคสมัย ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2544: 258) กล่าวว่า การประกอบสร้างความหมาย คือแนวทางในการทำความเข้าใจความหมายตามความเชื่อของกลุ่มวัฒนธรรมศึกษาที่ว่า "ความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา" หรือแนวคิดที่เรียกว่า "ความเป็นจริง" (reality) ซึ่งมีใช่เป็นสิ่งที่มียู่อยู่แล้ว (given/out there) แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา (construct) หรือถูกนิยามว่า "อะไรเป็นอะไร" (definition) กระบวนการสร้างความรู้/ความจริงดังกล่าวเรียกกันว่าเป็น "การสร้างความเป็นจริงทางสังคม" (social construction of reality)

นวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษ แฝงเร้นด้วยนัยที่สื่อความหมายผ่านภาษาทั้งเรื่องสังคม การเมือง ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับตำนานความเชื่อที่ผสมผสานเรื่องราวเหนือจริงกับความจริง ทำให้ความเชื่อ ตำนาน ความเร้นลับเหนือธรรมชาติของสังคมไทยเป็นสิ่งต้องทบทวนในความจริงและความไม่จริงของแต่ละท้องถิ่น และความเป็นวิทยาศาสตร์ทำให้เปลี่ยนแปลงกลายเป็นความสมจริง (realistic) ที่ซ้อนทับอยู่กับความมหัศจรรย์ (magical) ตรี อภิรุณ ไม่ได้สะท้อนประวัติศาสตร์ผ่านภาษาโดยตรงไปตรงมา แต่เป็นวาทกรรมที่สะท้อนอุดมการณ์ของผู้แต่งหรือชนชั้นของผู้แต่ง ดังฉากประกาศความเชื่อที่ถ่ายทอดผ่านภาษาที่บรรยายว่า

“แม่ผกายรู้มั๊ย ทำไมมหาวิทยาลัยศิลปากรจึงมีคณะโบราณคดี”

“เพื่อศึกษาเรื่องโบราณคะ”

“ถูกต้อง แสดงว่าเรานับถือบรรพชน ศึกษาศิลปะอารยธรรมสมัยของท่าน เราเรียนรู้จากสถาป ปราสาทราชมนต์ที่ยิ่งใหญ่ที่ปรักหักพัง เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ ถ้าไม่มีปยุตาทาพวด แม่ผกายจะเกิดได้ไหมจ๊ะ”

“ไม่ได้คะ” ใบหน้าของเก็จกายูจน์แดงยิ้ม เอ๋อเสียวใสกั๊วชัตเจน

“คนที่ประณามตาผู้อาวุโสว่าไดโนเสาร์ลึ่มคิดไปว่าตัวเองนะแหละ หลาน หลาน หรือโหล่นไดโนเสาร์ ประณามคนแก่ ในที่สุดตัวเองก็ต้องแก่บ้าง แต่ก็ไม่แน่หรอกเขาอาจจะตายเสียตั้งแต่หนุ่มสาว หรือวัยกลางคนก็ได้”

“คุณนายอธิบายซาบซึ้งมากคะ”

“อายุสามสิบหรือสามสิบกว่า ๆ นะไม่ใช่คลื่นลูกใหม่ เก้าแล้วจ๊ะ ถ้ายังเพื่อเจ้อคิดว่าเป็นคลื่นลูกใหม่ ก็ต้องถือว่าประสาทหรือเพี้ยนเอามาก ๆ”

(ตรี อภิรุณ, 2551: 456)

ประเด็นภาษาเล่าความจริงในนวนิยายนางพญาอสรพิษ เป็นการเขียนความคิด อุดมการณ์ และจินตนาการ ในบริบทของอดีต ปัจจุบัน อนาคต ของชาติบ้านเมือง แม้ว่านวนิยาย จะไม่อาจถ่ายทอดความจริงได้หมดจด แต่สามารถนำเรื่องราวทำให้ผู้อ่านเห็นภาพ กระตุ้นให้ ผู้อ่านครุ่นคิด เหล่านี้ล้วนเป็นความสำคัญของการศึกษาวรรณกรรม ดังที่ ธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2539: 191-193) กล่าวว่า การศึกษาฉากหรือพื้นที่ในวรรณกรรมมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะด้าน ที่เป็นฉากเวลาหรือยุคสมัยและฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร รวมถึงฉากที่เป็น สภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม เช่น ศาสนา จารีตประเพณี ค่านิยม รวมไปถึงสภาพอารมณ์และความรู้สึกรของตัวละคร จะเห็นว่าการวิธิต่างภาษาเล่าความจริงของตรี อภิรุณ ถือเป็นภาษาวรรณศิลป์ที่สื่อแสดงออกทางความคิด และจินตนาการ อันควรค่าในการยกย่องแก่การเป็นศิลปิน แห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ยิ่ง

ภาษาสร้างความเป็นจริง

การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังนิมมัทศจรรย์ผ่านกลวิธีทางภาษาสร้างความเชื่อจริง ในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษของ ตริ อภิรุณ มีภาษาที่สร้างความเชื่อจริงตั้งที่สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2559) กล่าวว่า วรรณกรรมสังนิมมัทศจรรย์คืองานเขียนที่มีเรื่องราวตั้งอยู่บนความเป็นจริงของสรรพสิ่งบนโลกแต่กลับมีการผสมผสานองค์ประกอบมัทศจรรย์เหนือจริงไปกับความจริงอันเป็นธรรมดาสามัญ วรรณกรรมแนวนี้และเป็นที่รู้จักในหมู่นักอ่านทั่วโลก ด้วยเหตุผลไม่เพียงแต่จะสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับสิ่งมัทศจรรย์บนความธรรมดาแต่กลับมีการชวนการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและวัฒนธรรม ฉากสำคัญส่วนใหญ่ในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษ มักมีคำกล่าว “ช่างน่าอัศจรรย์นัก!”, “คุณพระช่วย!” เป็นภาษาสร้างความเป็นจริง เกี่ยวกับความลึกลับผู้คน รวมถึงเรื่องวิญญูณ โดยตั้งคำถามกับความตายและเรื่องเหนือธรรมชาติ เหล่านี้เป็นเรื่องราวลึกลับมัทศจรรย์ เนื้อหาเหนือจริงที่มีความลวงและความจริงปะปนกันอยู่ เป็นจินตภาพอันฟุ้งฝันที่ตริ อภิรุณ เล่าผ่านภาษา ดังที่บรรยายว่า

“เมื่อสมัยฉันรุ่นสาว คุณปู่เฒ่าท่านเข้ากรรมฐานถอดจิตได้ จิตของท่านเคยท่องเที่ยวไปพบเปรต อสุรกาย เมืองนรก เมืองสวรรค์ คุณปู่รับอุปถัมภ์ทุกวันโกนวันพระ เก่งคาถาอาคม เคยแก้คนถูกคุณไสยตั้งหลายราย สำหรับฉัน...ท่านสักกลางกระหม่อมกันภูตผีปีศาจ” (ตริ อภิรุณ, 2551: 71)

เจ้าบ้านวางขวดใบจิ๋วในพานทางเหลืองต่ำสุด เมื่อปฏูปลงกระถางกระเบื้องเคลือบก็นั่งขัดสมาธิ สันหลังตรงแนวมือซ้ายวางหงายบนตัก มือขวาหงายทับสองนิ้วโป้งจรดกัน ซึ่งเป็นการเดินพลังปราน” (ตริ อภิรุณ, 2551: 118)

“พันโทขำนิจุธูปสามดอกบูชาพระรัตนตรัย ต่อจากนั้นก็นั่งสมถกรรมฐาน กำหนดอานาปานสติ เพียงชั่วครู่ดวงจิตก็ลอยวูบออกจากร่าง” (ตริ อภิรุณ, 2551: 135)

“ช่างมัทศจรรย์พันลึกที่สุด! จะว่าเผชญูอิทธิปาฏิหาริย์ต่อหน้าต่อตากี่ว่าได้ ไม่น่าเชื่อก็ต้องเชื่อ เพราะความจริงประจักษ์แก่สายตา” (ตริ อภิรุณ, 2551: 289)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยายมหัศจรรย์เรื่อง นางพญาอสรพิษของ ตรี อภิรุณ คือการหลอมรวมของวรรณกรรมสองประเภทที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน นั่นคือ คำว่า “realism” อ้างถึงวรรณกรรมแนวสังคมนิยายที่มุ่งถ่ายทอดความเป็นจริงของชีวิตและสังคมโดยยึดหลักความเหมือนจริงและความสมจริง ตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผลตามแบบ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติในแนวปฏิฐานนิยม ส่วนคำว่า “magic” อ้างอิงถึงวรรณกรรมในแนวแฟนตาซีเกี่ยวกับปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติหรือเหนือจริงพบทั่วไปในงานวรรณกรรมพื้นบ้านหรือตำนานท้องถิ่น กล่าวอีกนัยหนึ่ง “สังคมนิยาย” มีนัยถึง “โลกที่สาม” (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2559: 20)

ฉากมหัศจรรย์เหล่านี้ คือสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างโลกศักดิ์สิทธิ์และโลกสามัญ จะเห็นว่า บรรดาสิ่งเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ได้กำหนดหรือสร้างสรรค์ขึ้นมา มีหลายลักษณะ ตลอดจนการกำหนดพิธีกรรม การบนบานศาลกล่าวด้วยวิธีต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีเทวดา ภูตผีที่มีอำนาจดลบันดาลให้เกิดผลตามที่ตั้งจิตอธิษฐาน หากสำเร็จตามคำอธิษฐาน ก็ต้องถวายสิ่งของอาหารคาวหวาน (บุญยงค์ เกศเทศ, 2557: 12) สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีศักร วัลลิโภดม (2562) ที่กล่าวว่า แหล่งประกอบประเพณีพิธีกรรมการทำบุญและการสังสรรค์ทางสังคมเป็นสิ่งที่ดำรงสืบเนื่องอยู่ เช่น พระบรมธาตุเจดีย์ วัดวาอาราม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกหลายอย่างในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก นับเป็นสถาบันที่ต้องอนุรักษ์และพัฒนาให้มีประโยชน์และความมั่นคงต่อสังคม แสดงให้เห็นถึงความหมายและความสำคัญที่เคยมีมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของสิ่งที่เป็นวัฒนธรรม

ภาษาสร้างอารมณ์

การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยายมหัศจรรย์ผ่านกลวิธีทางภาษาสร้างอารมณ์ในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษของ ตรี อภิรุณ เป็นการสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามผู้แต่ง เพื่อชักชวนให้อ่านเกิดความเชื่อถือ หรือเห็นด้วยทั้งทางความคิดและการกระทำ ด้วยการพยายามเปลี่ยนแปลง ความเชื่อ ทศนคติ ด้วยกลวิธีและภาษาที่เหมาะสม ซึ่งเป็นภาษาที่สร้างความสะเทือนใจในอารมณ์รัก โลภ โกรธ หลง กระทั่งอารมณ์คล้อยตามในความเชื่อของกฎแห่งกรรม ดังที่ บรรยายว่า

“เตียวศรีบอาจารย์ ผมยังข้องใจอีกเล็กน้อย สิ่งของสามชิ้นที่อาจารย์ได้ไป
สื่อวิญญูณได้จริงรึ” ผู้การซักถาม

“สมมติว่าเอ็งเอาเชือกผูกลูกตุ้มห้อยกลางเพดานห้อง เมื่อเอ็งผลักลูกตุ้ม มันจะแกว่งไปและแกว่งกลับโดยอัตโนมัติ ด้วยอัตราส่วนที่เท่ากันตามกฎแรงเหวี่ยงวัตถุ (Law of Motion) ของนิวตัน อันนี้บังเอิญตรงกับกฎแห่งกรรมของพุทธศาสนา”

“ครับ” ผู้การลอบกลืนน้ำลาย

“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เมื่อปีศาจกัดชอกคอไอ้หนู ก็เท่ากับมันสร้างแรงเหวี่ยงขึ้น แรงนั้นก็จะต้องเหวี่ยงกลับในอัตราส่วนเท่ากัน คราวนี้เข้าใจแล้วใช่ไหม” ผู้การก้มศีรษะรับ (อภิธรรม, 2551: 47)

จะเห็นว่าประเด็นภาษาสร้างอารมณ์ในนวนิยายนางพญาสรพิษ สื่อสะท้อนให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ในเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนา คือ ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ดังที่ ธีระพงษ์ มีธสง (2560: 43) กล่าวว่า ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการกระทำและผลของการกระทำ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มที่เชื่อในทฤษฎีกรรม (กรรมวาที) หรือ “กรรมลิขิต” ถือว่ากรรมเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต มีข้อความที่ชาวพุทธมักพูดกันทั่วไป คือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือ “ทำดีได้ขึ้นสวรรค์ ทำชั่วตกนรก” แนวคิดเช่นนี้ มีอิทธิพลต่อชาวพุทธเป็นอย่างมาก

ภาษาสื่อความก้าวร้าวรุนแรง

การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยมมหัศจรรย์ผ่านกลวิธีทางภาษาสื่อความก้าวร้าวรุนแรง ในนวนิยายเรื่องนางพญาสรพิษของ ตรี อภิธรรม เป็นเรื่องเลียนแบบเหตุการณ์จริงในสังคมแล้วแทรกจินตนาการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา โดยกล่าวถึงบุคคลลักษณะอาชีพอย่างสมจริง เพื่อเห็นแก่นแท้ของชีวิต ไม่เลือกว่าจะเป็นส่วนที่ดีงามหรือเป็นส่วนอัปมงคล (กิตติยา คุณารักษ์, 2564: 173) ซึ่งตรี อภิธรรมถ่ายทอดเรื่องราวด้วยภาษาที่ก้าวร้าวรุนแรงในบางแง่มุม โดยมีการใช้ภาษาที่สื่อความหมายริษยาสะท้อนถึงภาวะอารมณ์แปรปรวนของตัวละคร ดังที่บรรยายว่า

“ผู้ยิ่งใหญ่หัวเราะเสียงประหลาด นัยน์ตาเล็กชั้นเดียววาระยับคล้ายงูพิษ

“เฮ้อ! เหลวไหลทั้งเพ ในคุ่มของเราไม่มีผีดิบ แม่เยาว์ตาผาด ความชั่วร้าย
ในใจของเธอมันสำแดงออกมาให้เห็นเป็นภาพน่าสยดสยอง เสร็จกิจห้องน้ำก็
ยังนั่งกระโจมอก ฉันทายไม่ผิดหรอก เจอรายการโป๊ใช้ไหมล่ะ”

“เปล่าครับ” ผู้ฟังลอบกัดฟันกรอด

“เปล่าก็ดีแล้ว” เธอเล่าวาทศิลป์แหลมคมตามนิสัย

“จงจำไว้เถอะคุ่มทิพย์วัลย์เป็นเคหะสถานที่คลาสสิก อุดมการณ์ของเรา
สูงส่ง ชื่นนำชี้แนะสมาชิกพัฒนาอยู่เสมอ เราจะไมยอมให้เรื่องผีสิงหรือเรื่อง
โป้เกิดขึ้นในคุ่มทิพย์วัลย์เป็นอันขาด” (ตรี อภิรุณ, 2551: 308)

จะเห็นว่ากลวิธีทางภาษาในการประพันธ์นวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษ มีเอกลักษณ์
เป็นการผสมผสานโลกในจินตนาการและโลกแห่งความเป็นจริงเข้าไว้ด้วยกันอย่างแยกไม่ออก ทำให้
นวนิยายมีลักษณะสมจริงและมหัศจรรย์ ดังที่ นพวรรณ รองทอง (2543: 73) กล่าวว่า สังคม
มนุษย์ในช่วงเวลาที่ผ่านมาค่อนข้างเหมือนตออยู่ในโลกที่แปลกแยกและไม่สามารถบอกได้ว่าที่แท้จริง
แล้วเรากำลังเผชิญอยู่กับโลกจริงที่แปลกแยกหรือโลกของความฝัน เหตุการณ์บางอย่างอาจเกิดขึ้น
เหนือความคาดหมายหรืออาจจะเป็นเรื่องราวแปลกประหลาดที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของการ
ดำรงชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นชีวิตจึงเป็นเหมือนละครที่มีทั้งความจริงและจินตนาการสลับกันไป

ภาษาสื่อความคิดทางการเมือง

การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยมมหัศจรรย์ผ่านกลวิธีทางภาษาสื่อ
ความคิดทางการเมือง ในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษของ ตรี อภิรุณ เจตนาถ่ายทอดภาษาที่สื่อ
ปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ การปกครอง ปัญหาการขัดแย้งของสังคม โดยวิธีดำเนิน
เรื่องผ่านตัวละคร ความคิดทางการเมืองของ ตรี อภิรุณ เสนอในรูปการถกเถียงเกี่ยวกับปรัชญา
การเมืองและลัทธิที่เชื่อถือ หรือเสนอในรูปการต่อสู้ทางการเมือง ตรี อภิรุณ เสนอความคิดด้านการ
ปกครอง และปัญหาการขัดแย้งทางการเมือง ดังที่บรรยายว่า

“ผมอยากจะทำพัฒนาความคิด ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร”

“ควรอ่านวรรณกรรมเพื่อชีวิต ฟังเพลงเพื่อชีวิต คอยฮือฮาตามขบวนการ
นิสิตนักศึกษา ถ้าทำได้ดังนี้ แกจะก้าวหน้าเป็นคลื่นลูกใหม่ เหมือนฉันนี่
แหละ ไม่เคยมีเรื่องผีเรื่องโป้ในสมอง” หมู่เซวงนี่กบขบขัน อุดมการณ์ของ
ผกายมาศเลิศหรู แต่มีสิ่งที่ไม่คาดฝันอยู่นิดหน่อยคือหัตถ์ของท่านถือหินตี
พริก แกลมโธษฐ์ก็ยังคงคาบไว้อีกดุ้นเบ้อเร่อ

“สาธุ! เป็นกุศลอย่างยิ่งแก่ผม ได้ฟังคำชี้แนะของคุณผมรู้สึกก้าวหน้าขึ้น
เป็นกอง” (ตรี อภิรุณ, 2551: 308)

“ภาพนี้ชื่อว่ากฎธรรมชาติ ไม่ว่าจะคลื่นลูกเก่า ลูกกลาง หรือลูกใหม่ เมื่อทยอยเข้ากระทบฝั่ง มันจะกระเซ็นซ่าหายไปกับหาดทราย ไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่ บางพวกผยองถือตัวว่าเป็นปัญญาชน คลื่นลูกใหม่ว่านั่นเถอะ แต่แล้วก็หนีกฎธรรมชาติไม่พ้น มันซัดซ่าหายไปกับกาลเวลา เช่นเดียวกับคลื่นลูกก่อน ๆ แม่ผกาย ฐัมมัย น้ำขึ้นกับน้ำลงแตกต่างกันยังไง”

“น้ำขึ้นเปี่ยมฝั่ง น้ำลงแห้งขอดคะ”

“ใช่ สมมติว่าคลื่นลูกเก่าลึมหามาขณะที่น้ำขึ้นเต็มเปี่ยม ฝอยละอองที่ซัดซ่าย่อมจะอยู่ในตำแหน่งสูง ในทางตรงข้ามคลื่นลูกใหม่โถมเข้ามาในขณะที่น้ำแห้ง ฝอยฟองก็จะกระเซ็นจับแค่ชายเลนต่ำสุดเท่านั้นเอง โดยสรุปการที่คลื่นจะซัดได้สูงหรือต่ำไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคลื่นเองโดยตรง แต่อยู่ที่การโคจรของดวงจันทร์ กระแสลมและอื่น ๆ ประกอบ” (ตรี อภิรุณ, 2551: 454)

ลักษณะเด่นในภาษาสื่อความคิดทางการเมืองในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษ เป็นข้อจำกัดของวรรณกรรมสังคมนิยมหัตถกรรมของไทย คือความปรารถนาที่แรงกล้าในการทำให้งานเขียนส่งสารบางอย่างไปยังผู้อ่าน โดยเฉพาะสารและข้อคิดเกี่ยวกับปัญหาสังคมและการเมือง จะเห็นว่าศักยภาพของวรรณกรรมสังคมนิยมหัตถกรรมสามารถจะตั้งคำถามและท้าทายต่อกรอบคิดที่ใช้กำกับชุดความจริงและชุดเหตุผลในการอธิบายโลกได้

ภาษาจากคำยืมบาลีสันสกฤต

การประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยมหัตถกรรมผ่านกลวิธีทางภาษาจากคำยืม ในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษของ ตรี อภิรุณ มีการใช้คำยืมคือเมื่อกล่าวและรำลึกถึงสวรรค์ โดยใช้ภาษาสันสกฤตที่เป็นศัพท์สูงเป็นทางการ สร้างความเพลิตเพลินกล่อมเกลามีคำศัพท์ที่คมคายงดงาม ดังที่ บุญเหลือ โจนโน (2556) กล่าวว่า คำศัพท์ที่ใช้ในทางวิชาการหรืองานด้านวรรณกรรมต่าง ๆ ทั้งนิทานธรรมบททางพุทธศาสนา นวนิยายและบทละครที่นำมาแปลเป็นภาษาไทยก็มีอยู่มากมาย เช่น ศกุนตลา สาวตรี อูลูปี เป็นต้น เหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ภาษาบาลีสันสกฤต เพราะให้ความหมายตรงกับศัพท์ ทั้งยังมีความสละสลวยดูเป็นวิชาการมากขึ้น ในนวนิยายเรื่องนางพญาอสรพิษ มีคำศัพท์ทั้งบาลีสันสกฤตปนแทรกอยู่มาก ปรากฏทั้งในฉากบนสวรรค์และโลกมนุษย์ ทางด้านภาษาบาลีผู้แต่งใช้สื่อความหมายด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มี

ตัวละคร ฉากและบรรยากาศที่ถ่ายทอดผ่านภาษาธรรม ผู้แต่งใช้คำศัพท์บาลีสันสกฤตร่วมกับภาษาไทยเมื่อสื่อความคิดด้านธรรม

“กุฏิเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูงหลังใหญ่ ชายวัยกลางคนศิษย์หลวงปู่แ่นะให้ขึ้นไป คอยทำงานบนกุฏิ พื้นกระดานสะอาดเช็ดถูขึ้นเงา จุดเด่นก็คือโต๊ะหมู่บูชา ตั้ง พระพุทธรูปปางสมาธิ รองลงมาได้แก่ตู้พระอภิธรรมและเครื่องอัฐบริขารตามสภาพของสงฆ์

“ที่นี่ใช่ไหมครับอาจารย์ถอดจิตมาพบหลวงปู่”

“ใช่คุณโอฬาร” บรูซฮาวูโสเหลียวไปรอบ ๆ ตัว “เห็นในสมาธิไม่ชัดเจนเท่าตาเปล่าขณะนี้ แต่แปลกอยู่อย่างหนึ่ง”

“อะไรครับ”

“ในสมาธิของผม ฉัพพรรณรังสีแผ่ออกจากศีรษะหลวงปู่ แต่ตัวจริงท่านไม่มี” โอฬารนึกถึงข้อมูลทางธรรมะที่ได้จากน้องชายแล้วว่า

“ขณะที่อาจารย์เข้าสมถกรรมฐานจิต ขณะนั้นทิพย์ย่อมจะเห็นอะไรได้ด้วยสายตาที่ทรงประสิทธิภาพเหนือมนุษย์ ผมว่าสิ่งที่อยู่ต่างมิติภาพ เช่น ฉัพพรรณรังสี ฯลฯ มีมากมายเหลือที่จะคณานับ แต่สายตาของเราสัมผัสไม่ได้

“ท่าจะจริงตามเหตุผลของคุณ เออละ เราไหว้พระพุทธรูปดีกว่า” สองบรูซผู้พลัดถิ่นคลานกระเียบไปนั่งคุกเข่าหน้าโต๊ะหมู่บูชา แล้วก้มลงกราบทำเบญจางคประดิษฐ์สามครั้ง” (ตรี อภิรัม, 2551: 286)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ตรี อภิรัม มีความรู้ความเชื่อและศรัทธาในเรื่องของธรรมะ มีการสร้างตัวละครนางชีและพระสงฆ์ด้วยศัพท์คำยืมจากภาษาบาลีและสันสกฤต ดังนั้นการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังขนิมมหัสจรรย์ผ่านกลวิธีทางภาษาจากคำยืม คือ บททดลองจินตนาการทางศีลธรรม ตรี อภิรัม ที่สร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจที่รับจากคุณยายเนื่องรอดประดิษฐ์ คุณยายแท้ ๆ ทั้งเรื่องเล่า พุทธกรรม ความเชื่อพื้นฐานของ ตรี อภิรัม เป็นไปทิศทางเดียวกับคุณยาย คือมีความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ ว่ามีอยู่จริง จินตนาการเหล่านี้แปลงเป็นนวนิยายด้วยเนื้อหาสาระที่สอดแทรกคุณธรรม เป็นถ้อยคำชวนให้คิดตรึกตรอง

บทสรุป

กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายสังคมนิยามมหัศจรรย์เรื่อง นางพญาอสรพิษ ของ ตรี อภิรุณ เป็นการสื่อสะท้อนถึงเรื่องราวมหัศจรรย์ เหล่านี้เป็นภาษาและจินตนาการของผู้ประพันธ์ ที่เป็นได้ทั้งเหตุการณ์จริงหรืออิงความเป็นจริง ภาษาและเหตุการณ์เกิดเป็นมโนภาพให้ผู้อ่านเพลิดเพลิด ด้วยการถักทอร้อยเรียงเรื่องราวในนวนิยายที่เป็นมากกว่าตัวหนังสือ คือให้มากกว่าความรู้ความบันเทิง แต่เป็นการกลมกลืน สร้างจินตนาการ ความรู้ด้านต่าง ๆ ทางสังคม ประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครองในแต่ละยุคสมัย ด้วยกลวิธีการถ่ายทอดผ่านภาษาเล่าความจริง ภาษาสร้างความเหนือจริง ภาษาสร้างอารมณ์ ภาษาสื่อความก้าวร้าวรุนแรง ภาษาสื่อความคิดทางการเมือง และภาษาจากคำยืมบาลีสันสกฤต นับเป็นการเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงของแต่ละสังคมและแต่ละช่วงเวลา เปิดโลกทัศน์และมุมมองใหม่ให้ผู้อ่าน ข้อคิดที่หลากหลายของ ตรี อภิรุณ ได้รับแรงบันดาลใจจากจักรวาลทัศน์แบบไตรภูมิ เนื้อหาของนวนิยายสอดแทรกอยู่ด้วยภาษาอันประณีตลึกซึ้ง แสดงถึงคุณค่าทางวรรณศิลป์และศิลปะการประพันธ์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตที่ได้รับแรงบันดาลใจจากความรู้ ความคิด และความเชื่อที่ยึดถือและเชื่อมั่นทั้งเรื่องของชาติ ตระกูล ศาสนา เครื่องรางของขลัง ที่สั่งสมอยู่ในสังคมไทยและสัมผัสอยู่รอบตัว เป็นการรักษาคุณค่าทางสุนทรียะทางอารมณ์และสงทอดคุณค่านี้สู่คนรุ่นหลัง

องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ทราบถึงกลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในความเป็นนวนิยายสังคมนิยามมหัศจรรย์ นับเป็นการเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและช่วงเวลาหนึ่ง ๆ
2. ทราบถึงเรื่องราวอันมหัศจรรย์ที่สื่อสะท้อนผ่านกลวิธีทางภาษาของผู้ประพันธ์ ที่เป็นได้ทั้งเหตุการณ์จริงหรืออิงความเป็นจริง สามารถเปิดโลกทัศน์และมุมมองใหม่ให้ผู้อ่านได้รับ ข้อคิดที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- กิตติยา คุณารักษ์. (2564). *พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในนวนิยายแนวสังคมนิยมมหัศจรรย์ของตรี อภิรุณ: ความหมายและการประกอบสร้าง*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2559). *สังคมนิยมมหัศจรรย์ในงานของกาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ, โทนี มอร์ริสัน และวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน.
- ตรี อภิรุณ. (2551). *นางพญาอสรพิษ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สำนักพิมพ์อุทยานความรู้.
- ธีระพงษ์ มีไธสง. (2560). *ฝึกปฏิบัติการผสมผสานทางความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อินทนิล.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นาคร.
- นพวรรณ รongทอง. (2543). *กำเนิดและพัฒนาการของนวนิยายสังคมนิยมแนวมหัศจรรย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2557). *ผีวิถีคน ความเชื่อและการพึ่งพาระหว่างคนกับผี*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์กาเกะเยย.
- บุญเหลือ โจมโน. (2556). *ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แดนเ็กซ์ อินเตอร์.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2542). *ภูเขาศักดิ์สิทธิ์กับความเป็นสากล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- _____. (2562). *พระพุทธศาสนาและความเชื่อของสังคมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ เล็ก - ประไพ วิริยะพันธ์.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2554). *สังคมนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมของกาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559). *ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งฤทัย สัจจพันธุ์. (2561). *นัยในวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.